

Uitvoeringsplan Water in Balans

2017-2018

titel Uitvoeringsplan Water in Balans.
subtitel Uitwerking van het actieprogramma Samen tegen wateroverlast
datum Mei 2017
versie 0.0
status Definitief
zaaknr. 2017-Z5833
documentnr. 2017-D42498

Bezoekadressen

Parklaan 10
6131 KG Sittard

Drie Decembersingel 46
5921 AC Venlo

Postadres

Postbus 185
6130 AD Sittard

IBAN NL10NWAB0636750906
KvK 67682065

(046) 4205700
info@waterschaplimburg.nl
waterschaplimburg.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Achtergrond	4
1.2	Wat willen we bereiken	4
1.3	Relaties met andere thema's en programma's	4
1.4	Water in Balans en de provincie	4
2	De opgave	6
2.1	Doel en resultaat	6
2.2	Scope en afbakening	9
2.3	Afstemming andere trajecten	9
3	Procesaanpak	10
3.1	Procesorganisatie	10
4	Co-creatie	12
4.1	Verwachtingen en bewustwording	12
4.2	Samenwerking met de markt en kennisinstellingen	14
4.3	Gebiedsprocessen	14
4.4	Interne denkkraft	15
5	Programmabeheersing	16
5.1	Kwaliteit	16
5.2	Tijd en geld	17
5.3	Programmaorganisatie	20
5.3.1	Organisatie: Rollen en verantwoordelijkheden	21
5.3.2	Afstemming Programma en opdrachtgevers	22
5.4	Informatie / Communicatie	22
5.4.1	Omgevingsmanagement	22
5.4.2	Communicatiedoel en boodschap	22
5.4.3	Interne communicatie	23
5.5	Risico's en kansen	24
Bijlagen		26
6	Deelprogramma's	27
6.1	Klimaatadaptief maken leefomgeving	27
6.1.1	Stappen en resultaten	27
6.2	Aanpassen onderhoud	32
6.2.1	Stappen en resultaten	32
6.3	Aanpassen bedrijfsvoering	34
6.3.1	Stappen en resultaten	34
6.4	Deelprogramma Crisisbeheersing	36
6.4.1	Stappen en resultaten	36
6.5	Gebiedspilots	38

1 Inleiding

Dit uitvoeringsplan is een verdieping op het Actieprogramma 'Samen tegen wateroverlast'. Een programma dat uitvoering geeft aan onze ambities en maatregelen rondom wateroverlast.

1.1 Achtergrond

Het actieprogramma 'Samen tegen wateroverlast' is in maart met veel lof ontvangen door het dagelijks bestuur van Waterschap Limburg.

Met het actieprogramma Water in Balans geeft Waterschap Limburg prioriteit aan het oplossen van wateroverlastproblematiek. Het programma heeft flinke ambities op een aantal gebieden, zoals het verminderen van wateroverlast in bebouwde gebieden, klimaatbestendige beekdalontwikkeling, het herzien van beekonderhoud, aanleg retentiegebieden en het verbeteren van de informatievoorziening rond dreigende wateroverlast.

In dit uitvoeringsplan worden resultaten en doelen explicieter gemaakt voor 2017 en 2018 een nadere invulling voor 2019 en verder, is hierin nog niet concreet opgenomen. Afhankelijk van het proces rondom de Kadernota wordt de ambitie en verdere invulling van het programma steeds duidelijker.

1.2 Wat willen we bereiken

We streven naar een Limburgs watersysteem dat zo robuust is ingericht dat het extreme regenval beter verwerkt. Naast maatregelen om overstroming vanuit beken te voorkomen, benoemen we ook wat nodig is in de infiltratiegebieden buiten de beekdalen en in de bebouwde gebieden waar ruimte voor water schaars is. We benoemen verbeteringen in de regionale crisisorganisaties, innovaties in waarschuwingssystemen, maar ook de rol die gemeenten, agrariërs, terreinbeheerders en inwoners zelf kunnen nemen om schade aan percelen en gebouwen te voorkomen.

Met dit uitvoeringsplan willen we handen en voeten geven aan het actieprogramma. Worden doelen, resultaten en bestuurlijke mijlpalen inzichtelijk voor 2017 en 2018. En wordt uitdrukkelijk de relatie met de lijnorganisatie bewaakt. Water in Balans is een programma dat in co-creatie met de lijnorganisatie wordt opgepakt.

1.3 Relaties met andere thema's en programma's

We kiezen voor een integrale aanpak waarbij maatregelen worden genomen op alle onderdelen van het watersysteem. In co-creatie werken we met betrokkenen aan een klimaatbestendige en waterrobuuste omgeving. Bij alle maatregelen zoeken we naar synergie met ander waterdoelen; zoals voldoende water in de zomer, een goede waterkwaliteit en de ecologische en recreatieve waarde van het watersysteem.

1.4 Water in Balans en de provincie

Provincie Limburg en Waterschap Limburg zijn op ambtelijk niveau de samenwerking aangegaan voor het opstellen van een gezamenlijk en gedeelde beleidskapstok boven het actieprogramma. Deze beleidskapstok borgt de integraliteit van wateroverlast, droogte, hittestress, DHZ, DPRA, KRW en de afstemming met PiO. Daarnaast is het een goed vertrekpunt voor het maken van keuzes en

afwegingen wanneer de belangen conflicteren. Ook ondersteunt deze beleidskapstok de provincie bij het opstellen van een omgevingsvisie dat als provinciaal ruimtelijk kader voor onder andere Water in Balans wordt gehanteerd. Dit biedt voor Water in Balans ruimtelijke ordeningsinstrumenten voor de uitvoering.

Provincie en waterschap continueren de samenwerking en dragen zorg voor onderlinge informatieverstrekking en afstemming over de voortgang van Water in Balans. Dit gebeurt door personele allianties te vormen binnen de gebiedspilots, het vormen van een regiegroep (onder een stuurgroep), het slim inzetten van middelen uit bijvoorbeeld partnercontracten, etc.

De Provincie ondersteunt het waterschap bij de bewustwording op de verschillende rollen en verantwoordelijkheden bij wateroverlast, bij terrein beherende organisaties, gemeenten, LLTB en andere partijen in Water in Balans.

2 De opgave

2.1 Doel en resultaat

Doelstelling van het programma is het realiseren van een klimaatadaptieve omgeving (watersysteem) in combinatie met het implementeren van een klimaatadaptieve wijze van werken. Voor het realiseren van deze hoofddoelstelling worden 4 programmalijnen gehanteerd. Het klimaatadaptief maken van de leefomgeving, het aanpassen van onderhoud, het aanpassen/doorontwikkelen van de bedrijfsvoering binnen het waterschap en het aanpassen/doorontwikkelen van crisismanagement. Een 5^e programmalijn gebiedspilots wordt ingezet om in een zestal projectgebieden snel ervaring op te doen met een aantal specifiek beoogde aanpassingen die voortkomen uit de 4 programmalijnen om ze, na evaluatie, verder geoptimaliseerd structureel te kunnen implementeren en toe te passen in de werkwijze van het Waterschap in synergie met de omgeving.

Fasering opgaven

Voor het realiseren van de programmadoelstellingen om de omgeving klimaatadaptief te maken moet minimaal 25 jaar worden uitgetrokken. Het behalen van de doelstellingen voor het aanpassen van de bedrijfsvoering en het aanpassen van het onderhoud vragen circa 5 jaar. Voor het aanpassen van het crisismanagement wordt 2 jaar uitgetrokken.

Het streven van het programmateam is om samen met de lijnorganisatie de rol van aanjager binnen 5 jaar af te bouwen omdat de staande organisatie de rollen en doelen van Water in Balans zijn geïmplementeerd in de staande organisatie. De uitvoering wordt zoveel mogelijk georganiseerd via de staande organisatie.

Waar staan we eind 2018

Dit uitvoeringsplan heeft betrekking op de periode 2017/2018.

Het doel is dat we eind van deze periode de ambities voor de komende vijf jaar op hoofdlijnen inzichtelijk hebben met betrekking tot klimaatadaptatie, aanpassingen in de bedrijfsvoering en onderhoud en dat de financiering hiervoor geregeld is. Daarbij hebben we afspraken gemaakt met de eerste tranche Limburgse gemeenten om klimaatadaptieve waterbeheersingsplannen (BRP) te maken. En de samenwerking met België is georganiseerd om te komen tot afspraken over aanpak bij grensoverschrijdende wateroverlastsituaties met name in het Geuldal.

Met onze waterpartners hebben we afspraken gemaakt hoe we in co-creatie en cofinanciering de waterknelpunten op gaan pakken. En met de provincie hebben we een richting bepaald hoe we omgaan met de risicobenadering en normering bij wateroverlast.

In 2017 en 2018 wordt aan alle randvoorwaarden gewerkt om te kunnen starten met de grootschalige maatregelen in retentiegebieden en stedelijke gebieden.

In het onderstaande zijn de resultaten die we in 2017 en 2018 realiseren vanuit verschillende programmalijnen benoemd:

Beoogde resultaten 2017

1. Klimaatadaptieve leefomgeving
 - a. Ondertekende Intentieverklaring waterpartners m.b.t. aanpak BOOST-knelpunten Geuldal (DB)
 - b. Bestuurlijke afspraak Provincie over omklappen t.b.v. retentiegebieden Noord en Zuid-Limburg (DB)
 - c. Overzicht te realiseren vaste pomplocaties voor uitmalen op kanalen (DB)
 - d. Afspraken met de helft van alle gemeenten binnen ons beheersgebied om te komen tot een eenduidige systematiek voor het opstellen van integrale BRP's
 - e. Vastgestelde ontwerprichtlijnen voor waterkerende dammen anders dan primaire waterkeringen (AB)
 - f. Programmering aanpak resterende knelpunten wateroverlast (DB)
 - g. Concept beleidsdocument m.b.t. instrumenten grondbeleid (AB)
 - h. Overeenstemming met de omgeving over aanpak bronmaatregelen landbouw
 - i. Voorstel ambitie klimaatadaptieve stedelijke omgeving incl. financiële inbreng (AB)
 - j. Realisatie quick-wins in gebiedspilots
2. Aanpassen onderhoud
 - a. Extra maaibeurtgevoelige watergangen uitgevoerd voor zover nodig gezien weersverwachtingen
 - b. Aanpassing bestekken 2018/2019 op extra maaibeurt
 - c. Beheer door derden in gebiedspilots; beekwachters aangesteld
 - d. Voorstel toetsingsinstrumenten functioneren assets voor normale en extreme omstandigheden en voor bewaken actuele staat van beken en buffers
 - e. Actueel stuwenboek opgesteld
 - f. Monitoringsplan voor realiseren streefbeeld beken opgesteld
3. Aanpassen Bedrijfsvoering
 - a. Nota nut en noodzaak assetbeheer binnen WL
 - b. PDCA cyclus assetbeheer geïmplementeerd in organisatie
 - c. Besluit ambitieniveau assetbeheer
 - d. Besluit vormgeving en organisatie datahuis
 - e. Start inwinnen data en verwerken in datahuis
 - f. KlantContactCentrum.
4. Aanpassen crisisbeheer
 - a. Invulling rol informatie coördinator crisisorganisatie
 - b. Vastgestelde aanpak bescherming buitendienst
 - c. Aansluiting op infosysteem veiligheidsregio's incl. opgeleide gebruikers
 - d. Aanschaf Crisisinformatiesysteem (LCMS Water (Landelijke Crisis Management Systeem))
 - e. Beschrijving rollen informatiemanagement ICO(informatie coördinatoren) en IM (informatiemanagers)
 - f. Bemensing rol ICO
 - g. Bewustwording belang informatiemanagement
 - h. Vastgesteld uitgangspunt scenario crisisbeheer
 - i. Inventarisatie benodigde en aanwezige capaciteit en deskundigheid crisisorganisatie
 - j. Aanpak risicocommunicatie in projecten
 - k. PDCA-cyclus voor aanpassen bestrijdingsplannen /draaiboeken

Resultaten 2018

1. Klimaatadaptieve leefomgeving
 - a. Vastgestelde ontwerpmaatregelen prioriteits BOOST-gebieden Meerssen, Oirsbeek, Limbricht, kern Gulpen + vaststellen uitvoeringskrediet m.b.t. maatregelen waterschap (DB)
 - b. Ondertekende SOK m.b.t. maatregelpakket BOOST-gebieden Meerssen, Oirsbeek, Limbricht, kern Gulpen met waterpartners (DB)
 - c. Vastgestelde ontwerpmaatregelen van een aantal BOOST en WB21 gebieden + vaststellen bijbehorend uitvoeringskrediet m.b.t. maatregelen waterschap (DB)
 - d. Ondertekende SOK m.b.t. maatregelpakket overige BOOST gebieden Meerssen, Oirsbeek, Limbricht, kern Gulpen met waterpartners (DB)
 - e. Start uitvoering realisatie eerste retentiegebied en eerste maatregelen prioriteitsgebieden BOOST (afhankelijk van doorlopen verwerving en RO procedures)
 - f. Vastgestelde planontwerpen enkele retentiegebieden in beken Noord-Limburg inclusief ondertekende SOK's met waterpartners (DB)
 - g. Eerste twee vaste pomplocaties gerealiseerd
 - h. Grondbeleid vastgesteld
 - i. Start proefgebieden brongerichte maatregelen landbouw
 - j. Vastgestelde en geïmplementeerde regelingen en implementatie klimaatadaptieve stedelijke omgeving
 - k. Afspraken met de resterende gemeenten binnen ons beheersgebied om te komen tot een eenduidige systematiek voor het opstellen van integrale BRP's (DB)
 - l. Eerste testresultaten proefgebieden brongerichte maatregelen landbouw
 - m. Voorstel aangepast beleid m.b.t. verhoging/aanpassing normering bij regionale wateroverlast.
2. Aanpassen onderhoud
 - a. Opstellen bestekken/onderhoudsactiviteiten op basis van streefbeelden
 - b. Plan van aanpak automatisering stuwen
 - c. Uniform format voor ontwikkelen beheer en onderhoudsplannen gebaseerd op streefbeelden
 - d. Actueel streefpeilenplan en meetpuntensysteem op orde
 - e. Plan van aanpak Hoogwatervoorspellingsmodel Geul, Geleenbeek en Roer
 - f. Implementatie onderhoud en schouw door derden
3. Aanpassen Bedrijfsvoering
 - a. Vervolg inwinnen data en verwerken in datahuis
4. Aanpassen crisisbeheer
 - a. Aansluiting op infosysteem veiligheidsregio's incl. opgeleide gebruikers
 - b. Implementatie Crisisinformatiesysteem (LCMS water) incl. opgeleid personeel
 - c. Bemensing rol IM
 - d. Uitgevoerd vaardigheidstrainingen, oefeningen en eindtest m.b.t. informatiemanagement
 - e. Gebiedskennis samengevoegd en ingebed in OTO programma (Opleiden Trainen Oefenen)
 - f. benodigde en aanwezige capaciteit en deskundigheid crisisorganisatie ingevuld.
 - g. Implementatie risicocommunicatie in projecten
 - h. Implementatie PDCA cyclus voor aanpassen bestrijdingsplannen/draaiboeken

2.2 Scope en afbakening

Dit uitvoeringsplan heeft betrekking op de uitvoeringsperiode 2017/2018.

In de tweede helft 2017 zijn we instaat om te komen tot een concretere invulling van het actieprogramma voor de periode daarna.

De activiteiten die voor het realiseren van de programmadoelen dienen te worden uitgevoerd vinden zoveel mogelijk plaats in de lijn organisatie. Daar waar het programma een versnelling of aanvulling vraagt op bestaande plannen en activiteiten verzorgt het programmateam de middelen en capaciteit daarvoor. De afstemming over de voortgang en (tussen)resultaten van de activiteiten met het bestuur en de bestuurders verloopt via de programmalijn; dit geldt ook voor de communicatie en afstemming naar de omgeving.

We gaan de jaren tot en met 2019 benutten om beter inzicht te krijgen in de omvang van onze knelpunten, we gaan samen met de provincie bezien of we in plaats van de huidige normeringssystematiek tot een meer risicogerichte benadering kunnen komen die meer recht doet aan de mogelijke risico's (kans x gevolg) op wateroverlast en we gaan in gebiedspilots onderzoeken waar we kunnen verbeteren met onderhoud, stuwbediening, toezicht, etc..

Dit alles moet ertoe leiden dat we in 2019-2020 beter inzicht hebben gekregen in de totale opgave voor wateroverlast zodat we die in het waterbeheersplan voor de planperiode 2022-2027 kunnen verankeren.

Het bovenstaande in combinatie met de evaluatie in 2019 van de tot dan behaalde resultaten van het uitvoeringsprogramma zullen leiden tot een geactualiseerd actieprogramma en een daaraan gekoppelde uitvoeringsplan voor de volgende planperiode.

De minimale uitgangspunten van het programma Water in Balans zijn;

- Het ambitieniveau (tijd-kwaliteit) en de financiële kaders worden door het DB/AB vastgesteld;
- Tot en met 2021 is er een werkbudget van 50 miljoen euro beschikbaar;
- Commitment lijnorganisatie op programmaonderdelen en activiteiten;
- De lijnorganisatie stelt de benodigde capaciteit beschikbaar om uitvoering te geven aan de maatregelen.

2.3 Afstemming andere trajecten

Er wordt afstemming gezocht met lopende trajecten binnen het waterschap. Het programma water in balans doet niets over maar levert een meerwaarde en impuls aan zaken die al lopen of versneld of verbeterd moeten worden.

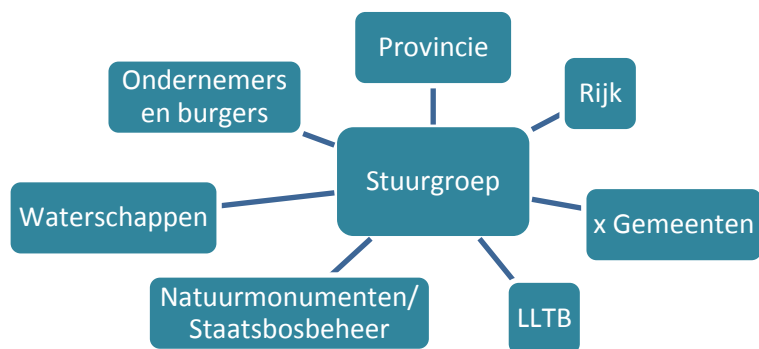
Hierbij wordt nadrukkelijk afstemming gezocht met beleidsvelden en lopende programma's. Het programmateam heeft ook als taak om zijn werkzaamheden zo snel mogelijk te implementeren en te integreren in de staande organisatie als de meerwaarde is geleverd. Ook zorgen we ervoor dat wateroverlastmaatregelen niet strijdig zijn met andere (water)doelen en liefst synergie opleveren bijv. KRW, NLP en DHZ.

3 Procesaanpak

3.1 Procesorganisatie

Het actieprogramma omvat een breed scala aan voorgestelde maatregelen en activiteiten om de gestelde doelen te bereiken. De doelen zijn onderverdeeld naar 4 programmalijnen. De aanpak om de sommige doelen te bereiken verschilt per programmalijn maar ook binnen een programma lijn. Daar waar het bereiken van doelstellingen leidt tot het realiseren van fysieke maatregelen, zoals het oplossen van wateroverlast knelpunten in stedelijk en landelijk gebied, vraagt het om een projectmatige en programmatische benadering. Hierin is het belangrijk met een duidelijke fasering, faseproducten en besluitvormingsmomenten te werken. Van probleemstelling, ontwikkeling van oplossingsvarianten, afweging en besluit tot ontwerpmaatregelen, nadere van maatregelen voor realisatie, aanbesteden van opdrachten en het uiteindelijk realiseren van de maatregelen. Andere doelen en resultaten worden bereikt door het ontwikkelen en implementeren van nieuw beleid of richtlijnen, of door het aanpassen van de bedrijfsvoering of organisatieverandering. Dit vraagt om een procesbenadering met interne en externe werkgroepen welke moet leiden tot een gedragen besluit over de beleidsplan, aanpassing in bedrijfsvoering of organisatieverandering die vervolgens wordt geïmplementeerd. In de plannen van aanpak van de verschillende programmaonderdelen zullen we dit verschil in aanpak zichtbaar maken. Zoals aangeven maken we voor het bereiken van de resultaten zoveel mogelijk gebruik van de aanwezigheid kennis en capaciteit van de lijnorganisatie. Daar waar we een impuls geven aan lopende trajecten worden de werkzaamheden uitgevoerd in de lijn. Communicatie daarover vindt via de lijn plaats maar ook expliciet via de programmalijn Water in Balans. Dit is een leerpunt uit vergelijkbare trajecten binnen het waterschap. Ervaringen heeft ook geleerd dat er voldoende tijd en ruimte moet zijn om de ambities vast te stellen. En de organisatie die hiervoor noodzakelijk is in te richten.

Omdat het totstandkoming van onze programmadoelstellingen in samenwerking en co-creatie met de omgeving gaat plaatsvinden is het noodzakelijk om gezamenlijk de voortgang van het programma en de besluiten die gezamenlijk in het kader van het bereiken van programmadoelstellingen gemaakt moeten worden te bewaken. Hiervoor wordt een externe regiegroep en stuurgroep ingesteld. In de regiegroep vindt afstemming plaats over de voortgang, worden knelpunten besproken en beslecht, kansen besproken en benut, afstemming verzorgd met ander ontwikkelingen en programma's, worden initiatieven tot co-creatie geïnitieerd en wordt de noodzakelijke besluitvorming in de stuurgroep voorbereid. Besluitvorming over gezamenlijke afspraken vindt plaats in de stuurgroep. Besluitvorming over waterschapszaken vindt gewoon in de programmalijn en bestuurlijke lijn van het waterschap plaats.

Vanzelfsprekend vindt niet alleen vindt samenwerking , co-creatie plaats met de stakeholders in regie/stuurgroep maar ook met de omgeving als geheel. Het betrekken en laten participeren van de omgeving wordt in het omgevingsmanagement georganiseerd rondom de voorbereiding en uitwerking van de verschillende concrete maatregelen en plannen.

4 Co-creatie

Co-creatie is meer dan inspraak. In een co-creatief proces wordt vanaf het prille begin overleg gevoerd met belanghebbenden. Wezenlijk is een gedeeld beeld van het probleem en een gezamenlijke ambitie om daaraan te werken. Iedere stap in het proces, van verkenning naar ontwerp en uitvoering, gebeurt in gezamenlijkheid. Wezenlijk is dat co-creatie tevens co-realisatie inhoudt. Alle belanghebbenden hebben een rol en verantwoordelijkheid. De betrokkenheid leidt tot vertrouwen en draagvlak voor de beslissingen en daarmee tot verduurzaming van het resultaat. Water in Balans kent interne en externe stakeholders, waaronder het bestuur en de lijnorganisatie (intern) en natuurinstanties, ondernemers, belangengroeperingen, recreatieve sector, andere overheden en burgers (extern). Per maatregel inventariseren wij wat co-creatie bij kan dragen aan het resultaat en welke stakeholders betrokken zijn. Co-creatie vraagt eerlijkheid en transparantie. Wanneer plannen onherroepelijk vaststaan, dan voegt co-creatie niet meer toe.

4.1 Verwachtingen en bewustwording

Wat willen we met en bij de belangrijkste stakeholders/waterpartners bereiken ?

Ondernemers en burgers

- Motivatie, ontwikkeling en realisatie van (innovatieve) maatregelen om de omgeving klimaatadaptief te maken;
- Co-creatie het in standhouden van een klimaatadaptieve samenleving;
- Participatie in het uitdragen in de directe omgeving of binnen de bedrijfstak van noodzaak van klimaatadaptief handelen (doorvertellen).

Provincie:

- cofinanciering van het programma (partnercontract) en gezamenlijk optrekken in het DPRA;
- klimaatadaptief maken van beleid en regelgeving (normering, risico's)
- gezamenlijk stimuleren van een klimaatadaptieve stedelijke en landelijke omgeving
- stimuleren en waar nodig reguleren om brongerichte maatregelen tot stand te brengen (agrarisch grondgebruik, particuliere hemelwaterafvoer, afkoppelen openbaar verhard oppervlak);
- initiëren van win/win situaties (omklappen) , koppelen waterdoelen en andere beleidsdoelen voor synergie en versnelling;
- Bewerkstelligen samenwerking met Vlaanderen en Wallonië m.b.t. aanpak wateroverlast in Geuldal/Gulp en Voer.

LLTB

- deelname aan co-creatieve gebiedsprocessen
- commitment op deeltverantwoordelijk wateroverlast stedelijk en landelijk gebied vanuit regionale watersystemen
- gezamenlijk afspraken over klimaatadaptieve bronmaatregelen landbouwgebieden en grondgebruik
- cofinanciering en uitvoering van proefgebieden
- verzorgen van commitment op programmadoelstellingen en hieraan gekoppelde maatregelen bij agrarische ondernemers
- co-creatie in realisatie van klimaatadaptieve maatregelen en in het in stand houden (beheer en onderhoud) klimaatadaptieve landelijke omgeving

Gemeenten

- commitment op deelverantwoordelijk wateroverlast stedelijk en landelijk gebied vanuit regionale watersystemen
- implementeren klimaatadaptieve maatregelen in het stedelijk gebied, zowel beleidsmatig, in wet- en regelgeving als fysiek
- gezamenlijk bewustmaken burgers van opgave, risico's en zelfredzaamheid bij wateroverlast nu en in de toekomst, onder meer via publieksbijeenkomsten
- gezamenlijk instellen van stimulering/subsidieregelingen voor particulieren en bedrijven m.b.t. zelfredzaamheid bij wateroverlast (afkoppelen, ontharden tuinen, schotten, waterdicht maken panden etc.)
- samen werken in crisisbeheersing bij wateroverlast; opstellen draaiboeken voor huidige waterveiligheidsrisico's (communicatie, evacuatieplannen, omleidingsroutes voor weggebruikers en Nood en hulpdiensten)
- voorttrekkersrol in innovatieve aanpak klimaatadaptieve leefomgeving en wijze van samen werken daarin

Natuurorganisaties/Staatbosbeheer

- commitment op deelverantwoordelijk voor de opgaven
- creëren gezamenlijke projecten door koppelen van doelen
- verwerving en beschikbaar stellen gronden voor realisatie Klimaatadaptieve leefomgeving

Waterschappen

- initiëren van het proces om tot een klimaatadaptieve en waterrobuuste omgeving en samenleving te komen
- mede uitvoeren van onderzoek, ontwikkelen van beleid en uitvoering van fysieke maatregelen
- gezamenlijk onderzoek naar innovatie aanpak en realisatie klimaatadaptieve leefomgeving en instandhouding daarvan d.m.v. o.a. co-creatie
- gezamenlijk werken aan betaalbaarheid en medefinanciering door Rijk en EU

Rijk

- commitment op deelverantwoordelijk wateroverlast stedelijk en landelijk gebied vanuit regionale watersystemen, met name voor de uitzonderlijke problematiek in Zuid-Limburg
- bijdrage beleidsmatig, wet- en regelgeving en financieel ((DPRA, MIRT)

Wat zijn de verwachtingen mbt cofinancieringen en wat is daarbij de insteek ?

Cofinanciering gemeenten en Provincie:

Insteek vanuit de gezamenlijk opgave en deelverantwoordelijkheid voor het oplossen van het grote waterprobleem en de kansen die hierdoor ontstaan voor het bereiken van de eigen klimaatadaptieve omgevingsdoelen cofinanciering zoeken voor de verschillende programmaonderdelen.

Cofinanciering vanuit EU-subsidies (Interreg)

Insteek zoeken vanuit de grensoverschrijdende wateroverlast in (zuid) Limburg in relatie tot België.

Cofinanciering vanuit het Rijk

Ingestoken vanuit de uitzonderingspositie in Nederland van Zuid Limburg; omdat met name de situatie in Zuid Limburg met snel afstromend water in hellinggebieden naar stedelijk gebied uitzonderlijke overlast en veiligheidsproblemen geeft die niet te vergelijken zijn met wateroverlast in andere gebieden in Nederland en derhalve een rijksbijdrage vereisen.

Ingestoken via DPRA samen met Provincie en waterschappen Limburg en Brabant vanuit de niet acceptabele wateroverlast situaties van zomer 2016.

Wat doen we aan de bewustwording ?

- programmacommunicatie en corporate communicatie over de opgave en doelstelling van het programma Water in Balans alsmede over de voortgang en resultaten in het veld
- publiciteit opzoeken met resultaten
- in samenwerkingsverbanden nut en noodzaak realisatie klimaatadaptief omgeving duidelijk maken
- samenwerking verbanden aangaan met stakeholders om co-creatie te bewerkstelligen.
- uitdagen partijen via prijsvragen om innovatieve bijdrage te leveren aan de opgave.

4.2 Samenwerking met de markt en kennisinstellingen

Wij zijn op zoek naar overtuigende methoden en vernieuwende ideeën om de dialoog met de omgeving op gang te brengen en op gang te houden. We de slag maken van incident gestuurde contacten naar routinematige contacten. Daarbij denken wij aan de instelling van beekwachten, die evenals dijkwachten de waakzaamheid vergroten. Maar ook aan de vorming van beekgemeenschappen, die de sociale cohesie in een gebied versterken, en beekcafé's waar mensen elkaar in een informele sfeer treffen. Wij maken gebruik maken van nieuwe communicatiemiddelen, zoals WhatsApp.

Onze ideeën zijn niet eindeloos. Daarom maken wij graag gebruik van de denkracht bij externe partijen. We doen dit doen aan de hand van een concreet pilotgebied. Dit kan door marktpartijen uit te nodigen een opzet te maken voor het proces met de omgeving. Waarbij de uitdaging is met nieuwe ideeën en inzichten te komen. Daarbij vragen wij deze partijen ook met innovatieve ideeën te komen over de financiering (revolving funds, crowd-funding, ...).

Daarnaast willen wij ook vanuit de kennisinstellingen, hogescholen en universiteiten ideeën inwinnen en als input meenemen. Door de doelen van Water in Balans als een soort 'challenges' open te stellen richting de kennisinstellingen is het mogelijk nieuwe kennis, ideeën en energie te benutten in het vervullen van onze kerntaken.

De verdere uitwerking van deze (winnende) challenges kan in de vorm van stage- en afstudeeropdrachten in samenwerking met adviesbureaus.

Op deze manier is er een impuls te geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen en profileert het waterschap Limburg zich als een frisse en innovatieve organisatie.

4.3 Gebiedsprocessen

We werken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste omgeving. Belangrijke sporen waarlangs wordt gewerkt zijn ruimtelijke, technische en sociale vernieuwing. Anders werken, anders doen en anders de taken en verantwoordelijkheden verdelen. In pilotgebieden gaan we daar ervaring mee opdoen. We wachten daarbij niet totdat we volledig zijn uitontwikkeld, maar delen actief de kennis en brengen daarmee andere gebieden op gang. Naast het opdoen van kennis over het proces gaan we inhoudelijk aan de slag met de opgaven. Denken en doen gaan hand-in-hand. Afhankelijk van het succes dat in de samenwerking met de omgeving wordt geboekt.

Wij zijn tevreden over het proces als:

- Direct belanghebbenden kennis hebben kunnen nemen van het project en in de gelegenheid zijn geweest om inbreng te leveren
- Het merendeel van de direct belanghebbenden tevreden zijn over het proces
- Ongeveer de helft van de direct belanghebbenden betrokken willen blijven
- Enkele van de direct belanghebbenden zelf aan de slag gaat met één van de opgaven in het gebied

Het gebiedsproces wordt ondersteunt met een afgestemd communicatieplan. Per gebied worden stakeholders benoemd en worden hun belangen/doelen in kaart gebracht. De omgevingsmanager beschikt over een basispakket aan communicatiemiddelen die ingezet kunnen worden voor het gebiedsproces. Daarbij positioneren wij Waterschap Limburg en haar bestuurders en voeren wij de regie over de (corporate) vorm van communicatie. Er zullen bestuurlijke overleggen worden georganiseerd, evenals voorlichtingsavonden, digitaal beschikbare informatie op de website. Maar wellicht dat er vanuit het proces van co-creatie andere behoeften inzichtelijk worden waarop ingespeeld kan worden.

We gaan er vooralsnog vanuit dat we dit gaan toepassen in het programma genoemde gebiedspilots. Mocht de voortgang van de genoemde gebiedspilots of in ander gebieden zich mogelijkheden voordoen voor het toepassen van experimentele benaderingswijzen, kunnen gebiedspilots aan het programma worden toegevoegd en/of aangepast. Dit in het licht van de belangrijke doelstellingen; het tijdig zichtbaar kunnen starten met voorziene verbeteringen in het klimaatadaptief maken van de leefomgeving en de samenwerking daarin.

4.4 Interne denkracht

Voor het wateroverlastprogramma Water in Balans formeren we een groep van “vrijdenkers”. Mensen die out of the box kunnen denken en vraagstukken net even iets anders aanvliegen. En verbindingen kunnen leggen tussen dossiers en daarmee werk-met-werk oplossingen kunnen bedenken.

Doelen:

- Vernieuwende, innovatieve ideeën genereren
- Positief-kritische blik op wat we doen binnen Water in Balans
- Verbindingen leggen met andere doelen/opgaven
- Werk-met-werk oplossingen bedenken, pragmatische insteek
- Beleidsvragen beantwoorden
- Gevraagd en ongevraagd adviseren in het programma

Periodiek vindt er overleg plaats waarbij diverse kwesties besproken worden. Kan zijn op verzoek van programmamanager, eigen initiatief, vragen/zorgen van buiten het programma. Daarnaast kan op ad hoc basis (een deel van) de groep adviseren op vragen van allerlei aard die met het programma te maken hebben. Startfrequentie tweewekelijks, kan afhankelijk van ontwikkelingen later misschien naar eens per maand.

5 Programmabeheersing

Ook dit programma kent het spanningsveld tussen tijd, geld en kwaliteit. Met dit uitvoeringsplan is een eerste stap gezet om de resultaatsdoelstellingen met betrekking tot tijd, geld en kwaliteit zo dicht mogelijk te benaderen maar vraagt nog een verdere uitwerking in de concretisering van de deelplannen. Zoals welke eisen stellen wij aan het eindresultaat, wegen de kosten op tegen de baten, wanneer zijn we tevreden? Deze resultaatsdoelstellingen worden geformuleerd nadat het bestuur haar ambitie heeft uitgesproken voor de maatregelen zoals voorgesteld binnen Water in Balans. Water in Balans bewaakt de implementatie en uitvoering van de doelen en resultaten i.r.t. de programmadoelen, deze zijn in de jaarplannen van de lijnorganisatie opgenomen. De programmadirecteur Watersysteem stuurt hier op.

5.1 Kwaliteit

De kwaliteitsbeheersing valt uiteen in twee onderdelen.

Productkwaliteit: waarbij de aandacht ligt op de kwaliteit van de afzonderlijke producten die worden opgeleverd. Deze wordt geborgd door te werken met een deskundig projectteam. Ook periodieke, tijdige terugkoppeling naar de opdrachtgevers en de stuurgroep borgt dat een product ontstaat dat voldoet aan de verwachtingen van de opdrachtgever en de omgeving.

Proceskwaliteit omvat het geheel van samenhangende of elkaar beïnvloedende activiteiten binnen Water in Balans die input omzet in output. Aan het eind van elke fase wordt het proces geëvalueerd met de opdrachtgever. De bevindingen worden direct omgezet in verbeteracties. De proceskwaliteit wordt verder geborgd door het goed vastleggen en bewaken van afspraken. Ook afwijkingen van dit uitvoeringsplan worden gedocumenteerd in een voortgangsrapportage.

5.2 Tijd en geld

Het Dagelijks Bestuur heeft besloten € 1,5 miljoen vrij te maken uit het lopende investeringsprogramma. In 2017 is in het Meerjarig Investerings Programma (MIP) voldoende ruimte. Vanuit deze € 1,5 miljoen worden de volgende kosten gedekt:

Programmamanager	€ 160.000
Projectleiders (senior, 3fte)	€ 360.000
Projectleider (junior)	€ 100.000
Grondaankoper	€ 100.000
Gebiedspilot Eckeltsebeek	€ 200.000
Stresstesten	€ 80.000
Voorbereiding assetmanagement	€ 100.000
Oplossen knelpunten	€ 150.000
Lobby DPRA/Heuvellandschap Z-Limburg	€ 50.000
Co-creatie markt	€ 100.000
Onvoorzien [1]	€ 100.000
Totaal:	€ 1.500.000

Van de 5 overige gebiedspilots die starten in Water in Balans zijn er 2 (Kwistbeek en Breevennen (Oostrumsche beek)) in het MIP voorzien. De gebiedspilots Pepinus-/Putbeek, Meerssen en Kakkert (Oirsbeek-Schinnen) worden gefinancierd uit het voormalige budget voor BOOST. Deze gebiedspilots worden middels het programma Water in Balans in tijd geprioriteerd.

Het lopende investeringsprogramma, de prioritering en de uitvoering van het MIP wordt met het Dagelijks Bestuur besproken in het proces van de Kadernota. Water in Balans sluit aan bij het MIP. Daar waar een versnelling of een aanvulling noodzakelijk wordt deze vanuit het programma opgepakt.

Het programma Water in Balans heeft een prioritering gemaakt voor de verkenningsfase in 2017. De doorkijk naar 2018 volgt na de discussie die wordt gevoerd m.b.t. Kadernota. De personele capaciteit wordt in 2017 voor twee jaar aangegaan en komt daarmee ten laste van het budget 2017.

Er is inzichtelijk gemaakt welke middelen beschikbaar zouden moeten zijn naast de reeds beschikbare €1,5 miljoen, wanneer de huidige ambitie van het programma tot uitvoering wordt gebracht in 2017 en 2018.

	2017	2018
Eckeltsebeek	€ 200.000,00	
Kwistbeek	€ 100.000,00	
Pepinus-Putbeek		€ 50.000,00
Meerssen	€ 200.000,00	€ 100.000,00
Kakkert (Oirsbeek-Schinnen)	€ 200.000,00	€ 100.000,00
Klimaatadaptief maken leefomgeving	€ 200.000,00	€ 3.900.000,00
Aanpassen onderhoud	€ 150.000,00	€ 425.000,00
Aanpassen bedrijfsvoering	€ 300.000,00	€ 2.400.000,00
Aanpassen crisisbeheersing	€ 150.000,00	€ 285.000,00 ¹
Totaal:	€ 1.500.000,00	€ 7.260.000,00

¹ Waarvan €250.000 extra formatie in buitendienst

Naast de financiële middelen is er ook extra personele capaciteit nodig bovenop de bestaande formatie van 8 fte voor het projectteam van de pijler Klimaatadaptieve leefomgeving. Voor 2017 is een extra capaciteit noodzakelijk van 3,2 fte in de vorm van:

1 fte projectleider, 1 fte hydroloog, 0,8 fte contractmanager, 0,4 fte financial engineer.

Voor 2018 is een extra capaciteit noodzakelijk van 10,2 fte in de vorm van:

8 fte projectleider/adviseur, 1 fte hydroloog, 0,8 fte contractmanager, 0,4 fte financial engineer.

Planning - Uitvoeringsplan

		2017				2018				€			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4				
2017 2018											Enmalig	Jaarlijks	
Beoogde resultaten													
Klimaatadaptief maken leefomgeving													
Vastgestelde ontwerpmaatregelen prioriteits BOOST gebieden Meerssen, Oirsbeek, Limbricht, kern Gulpen + vaststellen uitvoeringskrediet mbt maatregelen waterschap (DB)			x								250.000		
Ondertekende SOK mbt maatregelpakket BOOST gebieden Meerssen, Oirsbeek, Limbricht, kern Gulpen met waterpartners (DB)			x										
Ondertekende Intentieverklaring waterpartners mbt aanpak BOOST knelpunten Geuldal (DB)			x										
Bestuurlijke afspraak provincie over omklappen tbv retentiegebieden noord en zuid Limburg (DB)			x										
Vastgestelde ontwerpmaatregelen van een aantal BOOST en WB21 gebieden + vaststellen bijbehorend uitvoeringskrediet m.b.t. maatregelen waterschap (DB)			x										
Start uitvoering realisatie eerste retentiegebied en eerste maatregelen prioriteitsgebieden BOOST (afhankelijk van doorlopen verwerving en RO procedures)			x										
Vastgestelde planontwerpen enkele retentiegebieden in beken Noord-Limburg inclusief ondertekende SOK's met waterpartners (DB)													
Overzicht te realiseren vaste pomplocaties voor uitmalen op kanalen (DB)			x								50.000		
Eerste twee vast pomplocaties gerealiseerd			x										
Afspraken met de helft van alle gemeenten binnen ons beheersgebied om te komen tot een eenduidige systematiek voor het opstellen van integrale BRP's			x										
Afspraken met de resterende gemeenten binnen ons beheersgebied om te komen tot een eenduidige systematiek voor het opstellen van integrale BRP's (DB)			x										
Programmering aanpak resterende knelpunten wateroverlast (DB)			x										
Vastgestelde ontwerprichtlijnen voor waterkerende dammen anders dan primaire waterkeringen (AB)			x										
Concept beleidsdocument mbt instrumenten grondbeleid (AB)			x										
Overeenstemming met de omgeving over aanpak bronmaatregelen landbouw			x								50.000		
Voorstel ambitie klimaatadaptieve stedelijke omgeving incl. financiële inbreng (AB)			x										
Grondbeleid vastgesteld			x										
Start proefgebieden brongerichte maatregelen landbouw			x								100.000		
Eerste testresultaten proefgebieden brongerichte maatregelen landbouw			x										
vastgestelde en geïmplementeerde regelingen en implementatie klimaatadaptieve stedelijke omgeving			x										
Realisatie quick wins in gebiedspilots			x										
Voorstel aangepast beleid m.b.t. verhoging/aanpassing normering bij regionale wateroverlast.			x										
Aanpassen onderhoud													
Extra maaibeurt gevoelige watergangen uitgevoerd voor zover nodig gezien weersverwachtingen			x										
Aanpassing bestekken 2018/2019 op extra maaibeurt			x										
Uniform format voor ontwikkelen beheer en onderhoudsplannen gebaseerd op streefbeelden			x										
Beheer door derden in gebiedspilots; beekwachters aangesteld			x										
Implementatie onderhoud en schouw door derden			x										
Voorstel toetsingsinstrumenten functioneren assets voor normale en extreme omstandigheden en voor bewaken actuele staat van beken en buffers			x										
Actueel stuwboek opgesteld			x										
Actueel streefplan en meetpuntensysteem op orde			x										
Monitoringsplan voor realiseren streefbeeld beken opgesteld			x										
Opstellen bestekken/onderhoudsactiviteiten op basis van streefbeelden			x										
Plan van aanpak automatisering stuwen			x										
Plan van aanpak Hoogwatervoorspellingsmodel Geul, Geleenbeek en Roer			x										
Aanpassen bedrijfsvoering													
Discussienota nut en noodzaak assetbeheer binnen WL			x										
PDCA cyclus assetbeheer geïmplementeerd in organisatie			x										
Besluit ambitieniveau assetbeheer			x										
Besluit vormgeving en organisatie datahuis			x										
Start inwinnen data en verwerken in datahuis			x										
Vervolg inwinnen data en verwerken in datahuis			x										
Klantcontactcentrum			x										
Aanpassen crisisbeheersing													
Invulling rol informatiecoördinator crisisorganisatie			x										
Vastgestelde aanpak bescherming buitendienst			x										
Aansluiting op infosysteem veiligheidsregio's incl. Opgeleide gebruikers			x	x									70
Aanschaf Crisisinformatiesysteem (LCMS Water (Landelijke Crisis Management Systeem))			x								325.000	65.000	
Implementatie crisisinformatiesysteem (LCMS water) incl. opgeleid personeel			x								50.000		230
Beschrijving rollen informatiemanagement ICO(informatie coördinatoren) en IM (informatiemanagers)			x										
Bemensing rol ICO			x										20
Bemensing rol IM				x									60
Bewustwording belang informatiemanagement			x										80
Uitgevoerd vaardigheidstrainingen, oefeningen en eindtest mbt informatiemanagement				x									1920
Vastgesteld uitgangspunt scenario crisisbeheer			x										50
Inventarisatie benodigde en aanwezige capaciteit en deskundigheid crisisorganisatie			x										120
Benodigde en aanwezige capaciteit en deskundigheid crisisorganisatie ingevuld				x									?
Aanpak risicocommunicatie in projecten			x										
Implementatie risicocommunicatie in projecten				x									240
PDCA cyclus voor aanpassen bestrijdingsplannen /draaiboeken			x										50
Implementatie PDCA cyclus voor aanpassen bestrijdingsplannen /draaiboeken				x									240
Gebiedskennis samengevoegd en ingebed in OTO programma (Opleiden Trainen Oefenen)			x										490
Totaal											3000	65.000	3570

5.3 Programmaorganisatie

Daar waar mogelijk worden de programmadoelen zoveel mogelijk uitgevoerd in de lijnorganisatie . De lijnorganisatie is in eerste instantie ook verantwoordelijk voor de kwaliteit van de te lopen processen en de te behalen resultaten en te realiseren producten. Dit is essentieel omdat de lijnorganisatie verder gaat met de bereikte programmaresultaten. Daar waar nodig kan geëscaleerd worden via de programmalijn. Het programmateam draagt de integrale verantwoordelijkheid voor het tijdig , binnen budget en met de vereiste kwaliteit realiseren van de doelstelling van het programma en legt hierover verantwoording af aan de programmadirecteur en de bestuurlijke opdrachtgevers. Het Programmateam zorgt daarbij indien noodzakelijk voor de middelen en capaciteit . Het “tijdelijke” programmateam dient er ook zorg voor te dragen dat alle behaalde resultaten worden overdragen en geïmplementeerd in de lijnorganisatie . Het bovenstaande maakt duidelijk dat voor alle werkzaamheden die het programma uitvoert commitment van de lijnorganisatie nodig is waarbij intensieve afstemming een vereiste is . De lijnorganisatie is de belangrijkste interne stakeholder van het programmateam en fungeert als een interne opdrachtgever waarvoor het programmateam uiteindelijk een asset/product realiseert of activiteit/plan uitvoert.

Relatie Programmateam en lijnorganisatie

De activiteiten die onder de programmalijnen: aanpassen onderhoud, aanpassen bedrijfsvoering en aanpassing crisisbeheersing vallen worden in de lijnorganisatie uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de betreffende lijnmanager.

De verantwoordingslijn loopt via het programmateam naar de ambtelijk (programmadirecteur) en bestuurlijke opdrachtgevers (portefeuillehouders). De deelprogrammanager van de programmalijn is de verbindende schakel tussen de lijnorganisatie en het programmateam. Hij bewaakt de voortgang , draagt zorg dat vanuit het programma de aanvullende benodigde middelen (capaciteit en geld) voor de lijnorganisatie worden geregeld en verzorgt de interne afstemming binnen het programma. De in en externe communicatie verloopt via de staande organisatie en/of via het programma.

De activiteiten in het kader van de klimaatadaptief maken van de omgeving vinden plaats vanuit het programmateam. De hiervoor benodigde deelprogramma's en projectteams worden rechtstreeks aangestuurd door het programma en de programmalijntrekker John Tholen. Hierbij worden weliswaar bepaalde beleidsactiviteiten bij de lijn uitgezet maar gecoördineerd vanuit het programmateam. Dit vanwege de grote samenhang en interactie met de overige activiteiten voor het klimaat adaptief maken van de leefomgeving

Het betreft in ieder geval de volgende beleidsmatige activiteiten:

- nader onderzoek resterende knelpunten juni 2016 en WB21 knelpunten
- ontwikkelen instrumenten grondbeleid
- bodemverbetering landbouw
- onderzoek verhoging norm voor regionale wateroverlast
- ontwerprichtlijnen waterkerende dammen

5.3.1 Organisatie: Rollen en verantwoordelijkheden

Bestuurlijk opdrachtgevers zijn de voorhoeders van het bestuur. Zij stellen de ambities en middelen vast voor het programma en verzorgen de besluitvorming in het DB en AB over voorgestelde maatregelen, beleidsuitgangspunten en organisatieveranderingen. Daarnaast hebben zij de rol commitment en cofinanciering te verzorgen bij de hogere overheden, in samenwerking met het DB.

Ambtelijk opdrachtgevers verantwoordelijk voor afstemming en commitment van de lijnmanagers en draagvlak bij externe stakeholders.

Het kernteam van het programma bestaat uit de beide

programmamanagers. Zij zijn

verantwoordelijk voor de integrale aansturing van het programma en het behalen van de doelen.

Ook dragen zij zorg voor het draagvlak binnen de interne organisatie.

De manager Programmabeheersing is verantwoordelijk voor de planning, financiële middelen en de risicobeheersing.

De communicatieadviseur is verantwoordelijk voor zowel de interne als externe communicatie en heeft daarbij oog voor de bestuurlijke positionering.

De omgevingsmanagers dragen zorg voor de participatie met en voor de omgeving.

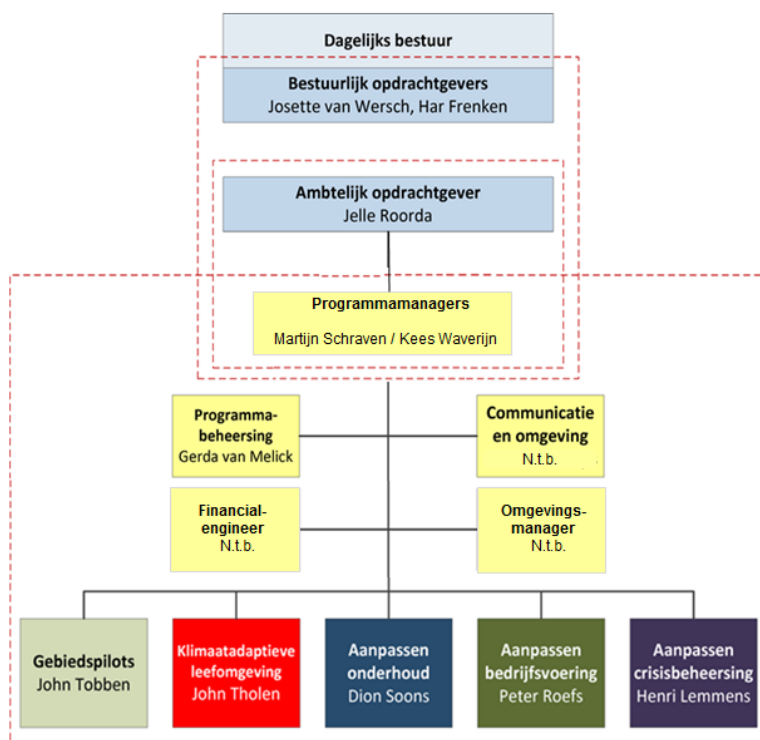
Contractmanager die zorg draagt voor inkoopproces van alle activiteiten en door externe partijen te leveren producten en diensten. Deze rol is nog niet ingevuld.

Daarnaast de vier deelprogrammaleiders van de programmalijnen. Zij zijn verantwoordelijk voor het bewaken van tijd, geld en kwaliteit voor de programmalijn doelstellingen. En organiseren hun eigen projectteam op basis van IPM model. De hiervoor benodigde interne en externe capaciteit wordt op korte termijn inzichtelijk gemaakt.

Daarnaast is er een coördinator voor de gebiedspilots. Deze is verantwoordelijk voor de voortgang en communicatie van de toepassing van experimentele verbetermaatregelen binnen de gebiedspilots.

De gebiedspilots worden bemenst uit de lijn organisatie.

Daarnaast zou een ambtelijk lobbyist/financieel engineer voor de cofinanciering van het programma aangesteld moeten worden. Door hierin te investeren worden subsidiemogelijkheden en koppelingen met overheidsprogramma's maximaal benut. Deze werkt in nauwe samenwerking met de portefeuillehouder binnen het bestuurlijke netwerk.

5.3.2 Afstemming Programma en opdrachtgevers

Water in Balans kent twee bestuurlijk opdrachtgevers en een ambtelijk opdrachtgever. Met beiden wordt een nauwe samenwerking aangegaan.

5.4 Informatie / Communicatie

5.4.1 Omgevingsmanagement

Binnen Water in Balans wordt actief ingezet op strategisch omgevingsmanagement. Dit strategisch omgevingsmanagement kent drie drijfveren:

- Project specifiek: serieus nemen van belangen, maatregelen ontwikkelen die win-win zijn, samen uitvoeren van maatregelen, tijdig invullen van fysieke en juridische voorwaarden;
- Lange termijn: onderhouden van goede relaties i.v.m. samenwerking in toekomst, aangaan intenties/overeenkomsten voor uitvoering maatregelen;
- Intrinsiek: democratisch bestuur en rekening houden met diverse belangen.

Door actief de omgeving op te zoeken, met hen in gesprek te gaan en in co-creatie uitvoering te geven aan het actieprogramma worden alle belangen geïnventariseerd, worden deze belangen meegenomen in de ontwerp-, besluitvormings- en uitvoeringsfase. Maar wordt ook draagvlak gecreëerd en worden betere oplossingen gegenereerd.

In het klimaatadaptief maken van de leefomgeving worden per knelpuntgebied bestuurlijke en ambtelijke overleggen georganiseerd met de betrokken stakeholders. Dit is maatwerk per knelpuntgebied. Met betrekking tot wateroverlastknelpunten in het Geuldal wordt op provinciaal niveau een ambtelijk en bestuurlijk platform gecreëerd en wordt internationale samenwerking met België gezocht.

Met betrekking tot het klimaatadaptief maken van de knelpuntgebieden worden minimaal drie publieksbijeenkomsten georganiseerd binnen de betreffende gemeenten. Op hoofdlijnen zal daarbij de volgende agenda gehanteerd worden:

1. probleemstelling, aanpak
2. oplossingsrichtingen
3. toegepaste conceptmaatregel

5.4.2 Communicatiedoel en boodschap

Het is van belang dat er eenduidig en integraal wordt gecommuniceerd over de doelen en resultaten van Water in Balans. Hiervoor is onderlinge afstemming noodzakelijk op alle niveaus binnen Waterschap Limburg. Dit doen we door een nauwe samenwerking aan te gaan met de opdrachtgevers en het lijnmanagement, co-creatie vorm te geven en actief informatie te delen. Ook is er aandacht voor het managen van de verwachtingen. Over de mate van burgerparticipatie bijvoorbeeld. Deze kan per maatregel verschillen (quick-wins, structurele maatregelen, interne organisatie waterschap Limburg).

De pers wordt proactief benaderd, zowel bij positieve mijlpalen als bij gevoelige kwesties. We gaan voor een open en transparante communicatie. Daarbij wordt ingegaan op maatschappelijk sentiment, ontwikkelingen in de publieke opinie, politieke arena en het maatschappelijk debat.

Doelen van communicatie binnen Water in Balans:

1. Communicatief ondersteunen omgevingsmanagement bij het maken van verbindingen en vormen van effectieve samenwerkingsverbanden;
2. Vergroten van bewustwording klimaatopgave, handelingsperspectief bieden voor individuele burger/ondernemer en bevorderen gewenst gedrag;
3. Positioneren van WL in nieuwe rol als regisseur van gebiedsprocessen, waar waterdoelen worden gerealiseerd;
4. Draagvlak en trots bij interne organisatie over het programma en hiervan onderdeel willen zijn; er aan bij willen dragen.

De kernboodschap die Water in Balans uitdraagt is:

- Aanpak regionaal Limburgs water is urgent. Door klimaatverandering zijn er steeds vaker grote problemen; zoals grote hoeveelheden water in straten, kelders en huizen, lange perioden van droogte, overstroomde akkers en soms te hoge en soms te lage grondwaterstanden en peilen;
- Met Water in Balans werkt Waterschap Limburg samen met haar omgeving aan het oplossen van knelpunten van het water in Limburgse beken en plassen, zodat deze voor minimaal tot 2050² klimaatbestendig zijn;
- Waterschap Limburg is behalve overheid van (wettelijke) waterdoelen, zoals oplossen wateroverlastknelpunten, ook gebiedsregisseur m.b.t. bredere waterdoelen en faciliteert gebiedsprocessen waarbij klimaat in combinatie met water centraal staan;
- Water is van ons allemaal, dus raakt de klimaatverandering ieder van ons. Iedereen, huishoudens en bedrijven, kunnen bijdragen aan een betere verwerking en gebruik van water (duurzaam waterbeheer) door kleine aanpassingen in gedrag en andere inrichting van tuin.

5.4.3 Interne communicatie

Met Water in Balans zet het programma Watersysteem van Waterschap Limburg fors in op de nieuwe elan van Waterschap Limburg; met de omgeving, voor de omgeving. Het programma dient als positief voorbeeld voor hoe de organisatie zich ontwikkelt. Water in Balans is het actieprogramma wateroverlast van programma Watersysteem waarin wateroverlastknelpunten met prioriteit worden opgepakt en verankerd, zowel wat betreft (omgevings)aanpak, vervolgprojecten en beheer, in de (watersysteem)organisatie van Waterschap Limburg.

De communicatie- inzet en –middelen zijn divers; presentaties-bijpraatsessies, plenaire interactieve bijeenkomsten, lijncommunicatie, horizontale communicatie, interne denktank, intranetberichten, nieuwsbrieven, digitale ideeënbus.

Voor het dagelijks bestuur wordt tweemaal per jaar een excursie georganiseerd om de maatregelen die bij Water in Balans worden uitgewerkt te ervaren. Ook voor het algemeen bestuur wordt jaarlijks een excursie georganiseerd. Daarbij zal ook jaarlijks een thema AB geheel aan Water in Balans worden gewijd.

In verband met het grote belang van dit programma voor de doelstellingen van het waterschap zullen medewerkers breed uit de organisatie aan de uitvoering van het programma meewerken. Daarom bedden we het programma breed in, zowel in de bestuurlijke als in de ambtelijke organisatie. De programmadirecteur Watersysteem is ambtelijk opdrachtgever van het programma. Met hem wordt tweewekelijks de voortgang, de risico's en evt. afwijkingen van het programma

² 2050 komt overeen met de horizon 'Op weg naar 2050' binnen het Deltaprogramma

besproken. In de opstartfase vinden deze overlegmomenten wekelijks plaats. De bestuurlijk opdrachtgevers worden tweewekelijks bijgepraat.

De verantwoording naar het Algemeen bestuur sluit aan bij de Planning en Control cyclus van het waterschap. En staat daardoor tweemaal per jaar op de agenda bij het algemeen bestuur. De voortgang wordt ieder kwartaal met het dagelijks bestuur doorgenomen. Dat kan zijn doormiddel van een rapportage, danwel op locatie een toelichting over actuele succes of knelpunten. De voortgang, risico's en eventuele afwijkingen worden maandelijks met de portefeuillehouders doorgenomen.

5.5 Risico's en kansen

Er is een risicoanalyse uitgevoerd nog voor de opstart van het programma. Het is daarmee een eerste momentopname op mogelijke ongewenste gebeurtenissen. De risicoanalyse is waardevol als deze een structurele plek krijgt in de aansturing van het programma en als ze regelmatig wordt herijkt. De risicoanalyse wordt tweemaal per jaar met het hele programmateam herijkt. Dit is niet alleen goed voor de aansturing van het programma en het zicht houden op de risico's maar ook voor de teamvorming en het ontwikkelen van een breed perspectief bij de programmameden. Daarbij zal risicomanagement een vast onderdeel worden op de agenda's voor het programmaoverleg en het overleg met de opdrachtgevers.

De drie belangrijkste risico's die het programma onderkent zijn:

1. *De hoge ambitie kan niet worden waargemaakt*

Het actieprogramma Water in Balans kent een hoge ambitie. Dit gebeurt bewust omdat we zien dat de klimaatverandering grote gevolgen heeft. Dit ambitieniveau schept echter wel hoge verwachtingen aan wat we weten te bereiken. Deze verwachtingen worden op enkele specifieke locaties verder versterkt door bestuurlijke aandacht en toezeggingen. Om deze risico's te vermijden werken we nauw samen met de bestuurlijk opdrachtgevers die de voorhoeders zijn van het dagelijks en algemeen bestuur. Op deze manier handelen en communiceren we als één organisatie.

2. *De verwachtingen die het waterschap heeft aan inzet door de omgeving zijn te hoog gespannen*

Het bereiken van de gestelde doelen en resultaten is in hoge mate afhankelijk van partners, bedrijven en inwoners. Als de verwachtingen niet worden waargemaakt, doordat derden andere belangen of prioriteiten stellen of men zich niet bewust is van de eigen rol, zal dit vertraging van het programma of zelfs stagnatie tot gevolg hebben. Om dit te voorkomen zetten we het volgende in gang:

- We nemen onze partners steeds mee in wat we willen en wat we doen. We leggen de uitwerking van onze aanpak zoveel mogelijk met partners aan de voorkant vast en maken goede afspraken over de gezamenlijke uitvoering en rolverdeling.
- We zetten veel energie op het in contact blijven met inwoners en bedrijven. We communiceren zo expliciet mogelijk over wat men van de overheid / het waterschap wel en niet mag verwachten, wat de overheid / het waterschap van anderen verwacht en wat men zelf kan doen.
- Waar dit nodig en/of nuttig is organiseren we toezicht op uitvoering door anderen.

3. *Het werken in een programma komt binnen het waterschap niet goed van de grond.*

Het programmatisch werken is relatief nieuw voor het waterschap. Met name het samenspel tussen lijnorganisatie en programmaorganisatie vergt aandacht en ontwikkeling. Om dit te voorkomen ondernemen we de volgende acties:

- We staan expliciet stil bij wat het programmatisch werken betekent voor verschillende betrokkenen binnen de organisatie. We houden daarvoor bijeenkomsten met direct betrokkenen en hun managers om te leren wat dit betekent voor het dagelijks werken en voor ieders rol.
- We maken in afstemming met de lijn heldere keuzes over prioriteiten en inzet en houden daaraan vast. We doen dit in nauwe afstemming met het bestuur.

Bijlagen

6 Deelprogramma's

6.1 Klimaatadaptief maken leefomgeving

6.1.1 Stappen en resultaten

Projectstap: Maatregelen om aan de norm te voldoen

Prioritaire gebieden WiB/BOOST

Doel van dit subprogramma is om uiterlijk in 2021 alle knelpunten waar we nog niet aan de wateroverlastnorm voldoen (NBW-knelpunten) te hebben opgelost. Voor de belangrijkste bebouwde gebieden in het zuiden van ons beheersgebied streven we naar het realiseren van een beschermingsnorm in de richting van 1:100, afhankelijk van kosten-baten en draagvlak. Vanuit BOOST zullen er 5 prioritaire knelpuntgebieden opgepakt worden, te weten: Meerssen, Oirsbeek, Einighausen/Limbricht, Voer en centrum Gulpen. In 2017 gaan we starten met de eerste planuitwerking om te komen tot uitvoeringsgerede plannen voor deze gebieden. In de tweede helft van 2017 kunnen projectteams samengesteld worden, , gedetailleerde uitvragen aan ingenieursbureaus opgesteld worden en gestart worden met de aanbestedingsprocedure. In de eerste helft van 2018 kunnen de plannen in overleg met de omgeving worden opgesteld en doorontwikkeld tot een voorlopig ontwerp. In de loop van de eerste helft van 2018 kan eveneens een start worden gemaakt met eigendommenverkenning en dus het verwervingsproces. In de tweede helft van 2018 kunnen de plannen definitief worden gemaakt, kunnen de procedures worden opgestart en kan de grondverwerving worden afgerond. Mijlpaal aan het eind van dit traject is vaststellen ontwerp-projectplan, voteren uitvoeringskrediet. Uitvoering kan dan worden opgestart in het eerste kwartaal van 2019. Risico's die randvoorwaardelijk zijn voor genoemde beschrijving is dat bestuurlijk concrete besluiten worden genomen, o.a. het besluit om ruimtebeslag af te dwingen indien dit noodzakelijk is (dit zal wel in vertraging resulteren). Bovendien dient er binnen de organisatie ruimte gecreëerd te worden bij medewerkers om een projectteam samen te stellen. Ten behoeve van de verdere planuitwerking en grondverwerving is te rekenen op een voorbereidingsbudget van ca. € 250.000,-

Resultaten

- Projectplannen Waterwet voor 5 prioritaire knelpuntgebieden in Zuid-Limburg

Overige BOOST gebieden

De 5 prioritaire BOOST- gebieden zijn onderdeel van de totaal 39 knelpuntgebieden volgend uit het Watersysteemtoets van 2014. Er zijn afspraken gemaakt met de Provincie over de aanpak van deze gebieden. In de tweede helft van 2017 en eerste helft 2018 wordt de inventarisatie voor de overige gebieden afgerond.

Resultaten

- Projectplannen Waterwet voor overige knelpunt gebieden in Zuid-Limburg.

Overige NBW knelpunten

Voor de overige NBW-knelpunten in Noord- en Midden-Limburg draait reeds een projectteam bij team Aanleg & Verbetering voor het nader in beeld brengen van de knelpunten, oplossingsmogelijkheden en het treffen van maatregelen. Onderzocht wordt of de NBW knelpunten in Zuid-Limburg (buiten de BOOST-deelgebieden) hierin meegenomen kunnen worden.

Resultaten

- Projectplannen Waterwet voor overige knelpuntgebieden in Noord- en Midden Limburg.

Projectstap: Retentiegebieden in Beekdalen

Een van de maatregelen in het kader van Water in Balans is het inrichten van retentiegebieden voor gestuurde berging van grote afvoerpieken in ons bekensysteem in Noord- en Midden-Limburg, om daarmee kwetsbare functies benedenstrooms van het retentiegebied te ontlasten van wateroverlast.

Omklassen goudgroene natuur

In de loop van 2017 dient de aanzet om te komen tot concrete afspraken met de Provincie voor het 'omkassen van goudgroen natuur' verder te worden geëffectueerd en gespecificeerd, zodat dit eind 2017 bestuurlijk kan worden bekrachtigd.

Resultaten

- Samenwerkingsovereenkomst Provincie-WL over omkassen X ha goudgroene natuur.

Pilot Breevennen

Tevens starten we in 2017 met de pilot Breevennen, een laaggelegen gebied aan de Oostrumschebeek. Hiertoe trachten we in de loop van 2017 landbouwgrond aan te kopen die vervolgens kan worden omgevormd naar natuur met een retentiefunctie, waarbij eigendom, beheer en onderhoud door een ondernemer uit het gebied ter hand genomen zal worden.

Na aankoop/afwaardering van de nodige landbouwgronden zal in 2018 een aanvang worden gemaakt met het opstellen van herinrichtingsplannen voor dit retentiegebied. Na het vaststellen van de gebiedsinrichting in overleg met de omgeving zal 2018 worden gebruikt voor afronding van de planvorming, doorlopen van de benodigde procedures, waarna eind 2018 een uitvoeringsbesluit voor dit pilotgebied kan worden genomen inclusief voting van de benodigde netto financiën. Uitvoering van pilotgebied Breevennen kan tenslotte in 2019 worden gerealiseerd.

Resultaten

- Projectplan Waterwet voor inrichting Breevennen tot natuurgebied
- Overeenkomsten met betrokken eindeigenaren van grond in Breevennen met kwalitatieve verplichtingen in relatie tot natuurrealisatie en retentie van water.

Projectstap: Nader onderzoek resterende knelpunten juni 2016

Inventarisatie overlastlocaties

Voor een groot aantal locaties waar in juni 2016 of eerder wateroverlast is opgetreden is de aard van de problematiek nog onduidelijk. Om een goed beeld te krijgen van de aard en de oorzaak van deze overlastlocaties dient allereerst een inventarisatie afgerond te worden van alle locaties die overlast hebben gehad.

Resultaat

- Inventarisatie nieuwe overlastlocaties 2016

Nader onderzoek

Vervolgens dient een onderzoek uitgevoerd te worden waaruit de oorzaak van de overlast blijkt, wat de mate van schade is geweest die op de verschillende locaties is ontstaan om zo een goed beeld te krijgen van het totale schadebeeld. Aan de hand van de uitkomsten van genoemde onderzoeken

ontstaat een totaaloverzicht, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen overlastlocaties binnen of buiten de normering.

Resultaat

- Analyse oorzaak en mate van schade

Projectstap: Realiseren vaste pomplocaties

Tijdens de overlast van 2016 bleek het op een aantal locaties in het noorden van het gebied noodzakelijk om water uit onze watersystemen weg te pompen naar nabij gelegen kanalen. Om bij deze situaties in de toekomst sneller te kunnen handelen is het gewenst om op meerdere plaatsen vaste voorzieningen aan te leggen.

Twee bekende pomplocaties

Als eerst worden de twee bekende pomplocaties gerealiseerd met bijbehorende voorzieningen. Hier dient ook een draaiboek voor opgesteld te worden. Dit geheel zal in de eerste deel van 2018 gereed zijn.

Resultaat

- Projectplannen Waterwet

Resterende pomplocaties

In de loop van 2017 wordt met mensen uit de organisatie, op basis van vooral het overlastbeeld uit 2016, een inventarisatie gemaakt van alle locaties die hieraan een bijdrage kunnen gaan leveren. In het laatste kwartaal van 2017 wordt deze inventarisatie afgerond met een overzicht van alle locaties binnen WL waar deze vaste locaties moeten worden ingericht. In de eerste helft van 2018 kan door een intern team met behulp van een extern adviesbureau worden gewerkt aan plannen om deze locaties te realiseren. Geraamde kosten zijn ca. € 50.000,-. Afhankelijk van prioritering en verdere besluitvorming kan de tweede helft van 2018 worden gebruikt voor ruimteregeling, eventueel externe procedures. Realisatie van de vaste pomplocaties is vervolgens vanaf 2019 voorzien.

Resultaat

- Projectplannen Waterwet

Projectstap: Instrumenten grondbeleid.

Voor het realiseren van de taakstelling van het waterschap is ruimte nodig, ruimte die vaak intensief en in mindere mate extensief in gebruik is voor andere doelen dan waterschapsdoeleinden. Sommige eigendommen kunnen een dubbelgebruik dienen, bijvoorbeeld permanent in gebruik als landbouwgrond (gras, dan wel bouwland) maar tijdens extreme situaties als inundatie- dan wel retentiegebied.

Om een aanzet te maken voor dit beleid dient er vanuit alle disciplines van het waterschap een werkgroep samengesteld te worden die met behulp van een adviesbureau alle aspecten inventariseert en tot een voorzet komt waarbij alle taakvelden van het waterschap geborgd kunnen worden. Kosten voor begeleiding worden geraamd op ca. € 50.000,-. Vervolgens dient deze interne voorzet met de omgeving te worden kortgesloten: te denken valt aan Provincie, LLTB, terrein beherende organisaties, NB-organisaties en bv. Natuurrijk Limburg.

Tenslotte dient deze beleidsnotitie door het Algemeen Bestuur van WL vastgesteld te worden.

Globale planning: afronden interne voorzet beleidsnotitie derde kwartaal 2017, overleg met externe belanghebbenden vierde kwartaal 2017, vaststellen beleidsnotitie door AB eerste kwartaal 2018.

Resultaat

- Vastgesteld grondbeleid (AB)

Projectstap: Bronmaatregelen in de landbouw

PvA brongerichte maatregelen

Onze belangrijkste partners voor bronmaatregelen in de landbouw zijn de agrarische ondernemers en hun vertegenwoordigers. Met de LLTB en de Provincie stellen we een gezamenlijke verkennende notitie op waarin de noodzaak en urgentie van bronmaatregelen wordt vastgelegd. Met deze notitie erkennen de partners dat er een gezamenlijke opgave is om bij te dragen aan het voorkomen van wateroverlast.

Na vaststelling van de notitie wordt deze uitgewerkt in een concreet plan van aanpak om de benodigde activiteiten te organiseren. Dit plan van aanpak stellen we eind 2017 in consensus vast. Belangrijke onderdelen in het plan van aanpak zijn het verkennen en onderzoeken van mogelijke maatregelen en het ontwikkelen van instrumenten om maatregelen toe te passen.

Resultaten

- Plan van Aanpak

Mogelijke maatregelen

Op basis van een groslijst aan mogelijke maatregelen worden de meest kansrijke maatregelen nader onderzocht op effectiviteit in het vasthouden van water en op inpasbaarheid in de agrarische bedrijfsvoering (draagvlak). Dit doen we in eerste instantie op basis van literatuurstudies.

Voor dit projectonderdeel onderscheiden we drie sporen:

1. BOOST-deelgebieden: focus op regenwaterbuffers en kleinschalige retentie op percelen, maar ook op teelttechnische maatregelen die eenvoudig in de bedrijfsvoering kunnen worden ingepast;
2. Lopende trajecten rond gezonde bodem: het volgen van de diverse ontwikkelingen in landelijke en regionale pilots rond bodemgezondheid en bodemvruchtbaarheid. Zodra positieve resultaten (op het vlak van waterretentie) beschikbaar komen, nemen we een proactieve rol in het implementeren van de betreffende maatregelen;
3. Innovatieve maatregelen: nieuwe of (in Limburg) nog niet geaccepteerde maatregelen waarvoor nog geen initiatieven lopen in spoor 2. Kansrijke maatregelen gaan we in veldpilots onderzoeken op effectiviteit in het vasthouden van water en op inpasbaarheid in de agrarische bedrijfsvoering.

Resultaten

- rapportage, inclusief voorstel voor vervolgacties.

Instrumentarium voor toepassing brongerichte maatregelen

Voor maatregelen die zowel effectief als inpasbaar zijn, wordt bepaald hoe deze kunnen worden geïmplementeerd. Op basis van een groslijst van mogelijke instrumenten (scale van informeren, faciliteren, stimuleren tot reguleren) worden keuzes gemaakt voor een aanpak die effectief en haalbaar is. De haalbaarheid wordt vooral bepaald door draagvlak en doelmatigheid. Voor de gekozen aanpak worden vervolgens de benodigde acties georganiseerd (b.v. kenniscentrum) of regelingen (b.v. subsidie) opgesteld.

Resultaat

- Instrumentenkoffer

Projectstap: Maatregelen in het gemeentelijk watersysteem

In overleg met alle gemeenten in Limburg willen we komen tot een eenduidige aanpak van opstellen van de Basisrioleringsplannen (BRP's). We streven ernaar om aan het einde van 2017 afspraken gemaakt te hebben met de helft van alle gemeenten binnen ons beheersgebied om te komen tot deze systematiek van aanpak van het BRP. Tevens maken we gezamenlijk een planning hoe en in welk tempo deze BRP'n in de toekomst zullen worden opgesteld. Hierbij is medewerking van de gemeenten wel een vereiste. De gemeenten zullen hiervan overtuigd moeten worden (is geen afdwingbare verplichting) Vanaf 2018 reserveren we intern voldoende ruimte om de waterschapsbijdrage in het opstellen van de gemeentelijke plannen te borgen. We gebruiken 2018 om de tweede helft van de gemeenten in Limburg te bewegen tot afspraken om te komen tot eerder genoemde gezamenlijke systematiek.

Resultaat

- XXX basisrioleringsplannen opgesteld door gemeenten

Projectstap: Terugbrengen aantal riooloverstorten i.c.m. afkoppelen

Met de uitwerking van dit onderdeel van Water in Balans willen we voor het stedelijk gebied harmonisatie van (een deel van) het beleid en instrumenten binnen het Waterschap bereiken en duidelijkheid geven aan onze partners. Het beoogde resultaat van dit traject ziet er als volgt uit:

- Globaal beleidskader voor Waterschap Limburg in "klimaatadaptieve stedelijke omgeving"
- Een set van instrumenten, overeenkomsten en/of afspraken inclusief bijbehorende financiering voor en met de omgeving waarmee het Waterschap Limburg de "klimaatadaptieve stedelijke omgeving" bevordert.

De producten van het eindresultaat staan niet op voorhand vast maar is afhankelijk van de ambitie van het bestuur en dat van onze partners. Instrumenten en afspraken kunnen bijvoorbeeld bestaan uit investeringsfondsen, stimuleringsregelingen, cofinancieringsafspraken, samenwerkingsovereenkomsten, gezamenlijke integrale projecten.

Resultaat

- XXX samenwerkingsovereenkomsten gemeenten – WL

Projectstap: Onderzoek naar verhoging van de norm voor regionale wateroverlast

In het waterbeheersplan is het streven opgenomen om voor alle bebouwing in Limburg uiteindelijk een beschermingsniveau van 1:100 te bieden (voor zover kosten-baten dat toelaten). Hiervoor dient geïnventariseerd te worden voor welke bebouwing dit relevant is. Daarnaast willen we (samen met de Provincie) ter vervanging van de huidige normeringsystematiek een nieuwe, integrale risicobenadering gaan ontwikkelen waarbij naast wateroverlast ook naar droogte en hittestress wordt gekeken en waarbij kosten-baten een belangrijk afwegingscriterium zouden moeten zijn.

Inzicht opgave bebouwd gebied

Realisatie van de eerste 2 onderdelen binnen de programmalijn 'Klimaatadaptief maken van onze leefomgeving' geeft ons een inzicht in de mogelijkheden dan wel onmogelijkheden om de inwoners bescherming te bieden tegen wateroverlast behorend tot de wettelijke norm en tot een hoger beschermingsniveau. Tevens krijgen we inzicht in de kosten die deze oplossingen met zich mee brengen in relatie tot de hoogte van eventuele schade die daarmee wordt voorkomen.

Resultaat

- Maatregelenpakket tegen wateroverlast vastgesteld aan de hand van een maatschappelijke kosten baten analyse (MKBA)

Nieuwe normeringssystematiek

In afwachting van deze input starten we, in afstemming met de Provincie en het landelijke spoor dat loopt, al met het onderzoek naar de mogelijkheden van een nieuwe normeringssystematiek. We streven naar besluitvorming hierover begin 2019 zodat de uitkomsten kunnen worden meegenomen bij de in 2019 uit te voeren watersysteemtoets. We schatten in dat een eerste inventariserend onderzoek ca. €75.000,- aan kosten met zich mee brengt.

Resultaat

- Met Provincie afgestemde nieuwe normeringssystematiek

Ontwerprichtlijnen waterkerende dammen

In de eerste helft van 2017 ronden we ambtelijk een notitie af die voorziet in een opsomming van grondmechanische, geometrische en ruimtelijke randvoorwaarden die in acht moeten worden genomen bij het ontwerp van regenwaterbuffers en waterkerende dammen langs beken. In de tweede helft van 2017 wordt deze eerste aanzet met behulp van specialisten op het gebied van grondmechanica en funderingstechniek verder uitgewerkt tot definitieve ontwerprichtlijnen die eind 2017 door het bestuur kunnen worden vastgesteld. We schatten in dat met de inschakeling van landelijke specialisten een bedrag van ca. € 50.000,- gemoeid is.

Resultaten

- Bestuurlijk vastgelegde ontwerprichtlijnen

6.2 Aanpassen onderhoud

6.2.1 Stappen en resultaten

Projectstap Optimaliseren maaionderhoud en baggeren

Voor het groeiseizoen van 2017 wordt het maa- en baggeronderhoud aangepast om ervoor te zorgen dat de beken ook 's zomers aan de benodigde afvoercapaciteit kunnen blijven voldoen. Daarbij wordt rekening gehouden met andere doelen (ecologie, droogte) en efficiëntie. Een voorstel voor de invulling hiervan is inmiddels door het DB geaccordeerd. Na het maaiseizoen wordt geëvalueerd met het oog op het onderhoud in 2018 en 2019. Voor de lange termijn wordt de systematiek van het beeldgestuurd onderhoud verder uitgewerkt.

Resultaat:

- Plan voor tijdelijke extra maaibeurt. Reeds gereed.
- Onderhouds- en inspectiebeleid
- Handboek onderhoud en inspectiebeleid

Projectstap Ontwikkelen beeldgestuurd onderhoud

Hierin zijn vier sporen te onderscheiden die deels parallel worden uitgevoerd.

1. Gezamenlijk begrippenkader definiëren: Om spraakverwarring te voorkomen is het van belang dat de terminologie op het gebied van onderhoud en inspectie op elkaar afgestemd wordt zodat er één begrippenkader ontstaat en bij de gebruikte termen dezelfde beelden ontstaan.

2. Onderhouds- en Inspectiebeleid en Handboek Onderhouds- en Inspectiebeleid: Opstellen van een onderhouds- en inspectiebeleidsplan, op basis van beschikbare documenten maar toepasbaar en gedragen voor heel Limburg.
3. Standaardformat leidraad/BOP maken en benodigde uitgangspunten vastleggen.
4. Uitwerken beeldgestuurd onderhoud.

Uiteindelijk moet dit leiden tot operationele onderhoudsplannen die per beekvak/buffer aangeven wanneer welk onderhoud nodig is om de streefbeelden te realiseren of in stand te houden. Dit gebaseerd op de nieuwe norm rekening houdend met nieuwste klimaatscenario's.

Resultaat:

- Onderhouds- en inspectiebeleid, met handboek;
- Format voor beheer- en onderhoudsplannen;
- Beheer en onderhoudsplannen, met streefbeeld landbouwwatervallen, stedelijk watervallen, natuurbeken, regenwaterbuffers, lijnvormige elementen en grasbanen;
- Monitoringsplan voor realiseren streefbeeld;
- Plan voor ervaring opdoen met onderhoud door derden en schouw (in gebiedspilots).

Projectstap Toetsen watersysteem: stresstest, beekwachten, APK en schouw

Opstellen toetsingsinstrument(en) voor normale en extreme omstandigheden (droog en nat): dit betreft instrumentaria voor de Watersysteemtoets maar ook voor waterververdeling, droogte en hittestress en mogelijk ook voor waterkwaliteit

Plan voor bewaken actuele staat beken en buffers: voldoen beken en buffers aan het voorgeschreven profiel zodat zowel onder normale als extreme omstandigheden de gewenste peilen worden gerealiseerd (beekfunctie)? Functioneren alle kunstwerken zoals ze moeten?

Opstellen nieuwe normeringsystematiek (integrale risicobenadering): we willen (samen met de Provincie en gemeenten) ter vervanging van de huidige normeringsystematiek een nieuwe, integrale risicobenadering gaan ontwikkelen waarbij naar alle wateroverlast (ook vanuit stedelijk systeem) en ook naar droogte en hittestress wordt gekeken en waarbij kosten-baten een belangrijk afwegingscriterium zouden moeten zijn.

Opstellen uitgangspunten en randvoorwaarden dimensionering watersysteem en ruimtelijke inrichting: deze zijn nodig voor team Aanleg en Verbetering om een eenduidige en klimaatrobuuste inrichting van ons watersysteem te krijgen. Hierbij hoort ook het aangeven van hydrologische randvoorwaarden aan projectontwikkelaars, bedekte teelt, gemeenten e.d. in het kader van de watertoets. Zowel voor nieuwe plannen als voor bestaande verharde gebieden.

Resultaat:

- Beschrijving wat we nodig hebben en hoe we daar invulling aan gaan geven;
- Systematiek ontwikkelen in afstemming met onderhoud en assetbeheer;
- Mogelijkheden nieuwe normeringsystematiek (met Provincie) onderzoeken;

Projectstap Slim sturen

Vanwege prioritering is in Water in Balans aangegeven dat we in 2017 starten met het actualiseren van het stuwenboek en de rest later oppakken. Dit laat onverlet dat lopende trajecten zoals BOS-Omar en het streefpeilenplan gewoon doorlopen.

Om de nodige acties later wel te kunnen opstarten is geconstateerd dat het wenselijk is dat begonnen wordt met het opstellen van een Monitoringbeleidsplan. Hierin dienen de kaders te worden aangegeven hoe we met monitoring en ons meetnet om willen gaan. Dit wordt vanuit de lijn getrokken door team Beleid en Programmering.

Resultaat:

- Actueel stuwboek
- Actueel streefpeilenplan
- Meetpuntensysteem op orde
- Geautomatiseerde stuwen
- Hoogwatervoorspellingsmodel Geul, Geleenbeek en Roer
- Grenswaterafspraken maken met de buurlanden
- Dashboard waterstanden, Waterstandenapp

6.3 Aanpassen bedrijfsvoering

6.3.1 Stappen en resultaten

Stap: primaire processen

In deze projectstap willen we signaleren dat het peilbeheer, beekontwikkeling en assetbeheer de basisprocessen zijn binnen watersysteemontwikkeling en -instandhouding. Zowel het proces peilbeheer als beekontwikkeling zijn niet nieuw maar zullen wel opnieuw een plaats moeten krijgen in Waterschap Limburg. Het gaat vooral om herkenning, bemensing en benutten/uniformeren van reeds bestaande plannen op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Dit heeft een sterke relatie met het programma 'Aanpassen van onderhoud, toetsing en benutting van het watersysteem'. Het proces assetbeheer daarentegen is nieuw zal voor Waterschap Limburg en zal allereerst in beeld gebracht moeten worden.

Resultaat:

- Definitielijst (gereed) en discussienota (in hoofdlijnen gereed).

Figuur: weergave van 3 onlosmakelijke processen binnen systeemontwikkeling en – instandhouding.

Stap: Proces assetbeheer

Waterschap Limburg wil dat het watersysteem op orde is oftewel dat de assets op orde zijn door het uitvoeren van onderhoud. Er is tot op heden onderhoud uitgevoerd, maar nieuw is dat het waterschap dat meer onderbouwd en cyclisch wil doen en de verwachtingen van assets op orde wil afstemmen. Water in Balans biedt deze kans. In deze projectstap wordt het proces assetbeheer

uitgewerkt: Waar hebben we het over en waarom is het nodig? Wie doet wat in de lijnorganisatie? Aan welke plannen is de grootste behoefte? En welk ambitieniveau streven we na? De lijnorganisatie zorgt ervoor dat het proces wordt uitgevoerd. Voor deze processtap staat Eric de Wit aan de lat. Eric de Wit stelt een Plan van Aanpak op voor deze stap.

Resultaat:

- PDCA cyclus met taakverdeling op strategisch, tactisch en operationeel niveau.
- Functionarissen benoemd in een organisatieschema (gereed voor oud-WPM, nog implementeren in oud- WRO).
- Cyclisch onderhoudsplan, met prioriteit (2017) op stuwen, gemalen en waterloopprofielen.
- Matrix met drie scenario's, met ambitie afgezet tegen raming (minimale instandhouding, optimale instandhouding, maximale instandhouding: "gaan we voor een 3, een 6 of een 9).

Stap: Datahuis

Deze projectstap ligt op beeldvorming en signalering en een plan van aanpak. De verantwoordelijkheid van databeheer zit verspreid over Waterschap Limburg. De versnippering zorgt voor onduidelijkheid in taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Gevolg is dat op zowel directieniveau als op de werkvloer niemand zich echt verantwoordelijk voelt. Op hoger niveau binnen Waterschap Limburg zullen keuzes gemaakt moeten worden voor een stabiel datahuis. Voor deze processtap staat Eric de Wit aan de lat.

Resultaat:

- Beschrijving van wat nodig is om data op orde te houden (denk aan mutatiebeheer, dashboard).
- Inventarisatie in het veld, welke bestaande assets er zijn en welke info/data voorhanden is.
- Inventarisatie langs de 3 processen (assetbeheer, peilbeheer, beekontwikkeling (=ecologie)), met als resultaat inzicht in wat de processen aan info over de assets buiten vragen om te kunnen sturen.
- Analyse bestaande data afgezet tegen wat er aan data nodig is en advies over wat nodig is om data op orde te brengen.
- Het bovenstaande oefenen in de gebiedspilots.
- Organisatiemodel van ons datahuis.

Stap: Meldingenproces optimaliseren

De laatste projectstap betreft het meldingenproces optimaliseren. Dagelijks ontvangt het waterschap meldingen uit de omgeving. Het gaat om meldingen met een grote mate van diversiteit. Elke melding wil het waterschap tijdig en kwalitatief behandelen. Om de afhandeling van meldingen te kunnen volgen is een meldingenproces nodig. Een goed meldingenproces zorgt voor tevreden klanten en biedt een schat aan informatie. Dit sluit rechtstreeks aan bij het datahuis. Voor deze processtap staat Chantal Jeuriens aan de lat. Binnen de lijnorganisatie is reeds een projectgroep gestart om het meldingenproces te optimaliseren in de vorm van een KlantContactCentrum.

Resultaat:

- Afstemming met PL van KlantContactCentrum (loopt via de lijn).
- Aangaan SLA's

6.4 Deelprogramma Crisisbeheersing

6.4.1 Stappen en resultaten

Stap: Informatie stroomlijnen

Het invoeren van crisis informatiemanagement binnen crisisbestrijding is een lopend traject. In de nieuwe crisisorganisatie is voorzien in de rol van informatiecoördinator en informatiemanager. Er wordt op dit moment een landelijk implementatietraject gevolgd conform de landelijke richtlijnen en het referentiekader netcentrisch werken. Het invoeren van netcentrisch werken NCW is onderdeel van de visie op samenwerking in crisisbeheersing en is opgenomen in het waterbeheerplan 2016-2021 van het Waterschap Limburg. De implementatie wordt uitgevoerd in de lijn door de vakgroep crisiszorg. Rapportage vindt plaats in de lijnorganisatie via management- en bestuursrapportage. Er wordt in het traject samengewerkt met IFV Instituut voor Fysieke Veiligheid, Veiligheidsregio Limburg Noord, Veiligheidsregio Zuid Limburg, Opleidingsinstituut Trimension en andere Waterschappen die reeds zijn overgegaan op Netcentrisch Werken. Deze partijen hebben kennis en ervaring opgedaan met deze voor ons relatief nieuwe vorm van informatie uitwisseling. Voor de verdere implementatie wordt er een werkgroep geformeerd met medewerkers van de vakgroep crisiszorg enkele informatie coördinatoren en enkele vertegenwoordigers van bovengenoemde partijen. In deze werkgroep wordt de verdere implementatie voorbereid en uitgevoerd.

Resultaat:

- Organisatieschema en rollenboek crisisorganisatie
- OTO programma (trainingsprogramma medewerkers crisisorganisatie)
- Software applicatie: een managementsysteem voor netcentrisch werken.
- Afspraken over delen van informatie intern en extern bij wateroverlastsituaties.

Stap: Deskundige en daadkrachtige crisisorganisatie

Deze project stap bestaat uit twee verschillende onderdelen.

1. Het opstellen van een programma voor het vergroten van gebiedskennis

Er wordt een werkgroep samengesteld met medewerkers die een bijdrage kunnen leveren aan dit onderwerp. Op ad hoc basis kan het zinvol zijn een opleidingsadviseur uit laten maken van deze werkgroep. Binnen deze werkgroep wordt op basis van de stappen: bepalen doelgroepen; inventariseren lacunes in gebiedskennis; ontwikkelen activiteiten voor vergroten gebiedskennis en samenvoegen en inbedden in het OTO-programma invulling gegeven aan het programma. In ieder geval vertegenwoordiging vanuit het team mens en organisatie en het management van de programma's watersysteem en waterkeringen.

2. Capaciteit en planning

Dezelfde aanpak als onder 1. Het samenstellen van een werkgroep met vertegenwoordigers uit de lijn. Hierbij in ieder geval vertegenwoordiging van de vakgroep crisiszorg en vakspecialisten crisisbeheersing. Ook hier wordt ondersteuning en expertise gezocht bij partners die hierin kennis en ervaring hebben opgedaan. Met name wordt gekeken naar een systematiek die ook defensie hanteert bij capaciteiten planning.

Resultaat:

- Maatgevende overlastsituatie bepaald als uitgangspunt voor inrichting crisisorganisatie.
- Capaciteiten analyse, welke capaciteit en kennis is nodig bij maatgevende overlastsituaties, afgezet tegen wat de huidige organisatie op dit moment kan leveren.
- Aanbevelingen verbeteren crisisorganisatie n.a.v. capaciteiten analyse.
- Opleidingsprogramma gebiedskennis

Stap: Verwachtingenmanagement

Binnen het team Communicatie Crisisbeheersing en Klantcontact wordt een aanpak van risicocommunicatie in de projecten uitgewerkt. Deze aanpak voor risicocommunicatie wordt geïmplementeerd in de organisatie zodat dit een integraal onderdeel gaat uitmaken van de projectcommunicatie. Hierbij worden alle projectleiders en projectmanagers via informatie en instructiebijeenkomsten betrokken.

Er wordt een communicatieadviesbureau ingezet om een jaarlijkse (gedurende de looptijd van het programma) campagne op te zetten en uit te voeren ten aanzien van risicocommunicatie omtrent wateroverlast. Het team Communicatie Crisisbeheersing en Klantcontact begeleidt deze campagne.

Resultaat:

- Communicatiecampagne over bewustwording, kennisoverdracht, handelingsperspectief voor burgers in wateroverlastsituaties.
- Risicocommunicatie in projecten.

Stap: Draaiboeken optimaliseren

Er wordt een werkgroep samengesteld met medewerkers van de vakgroep crisisbeheersing, vakspecialisten crisisbeheersing en andere medewerkers uit de processen. Deze werkgroep gaat een proces ontwerpen en implementeren om draaiboeken actueel te houden en te optimaliseren met innovatieve werkwijzen. Deze werkwijze wordt geïntroduceerd en geborgd in de processen van de programma's watersysteem en waterkeringen.

Resultaat:

- Een PDCA cyclus voor het aanpassen van bestrijdingsplannen, inclusief implementeren in onze organisatie.

Stap: Veiligheid buitendienst vergroten

We sluiten aan bij ons arbobeleid. We gaan onderzoeken in hoeverre er de afgelopen periode sprake is geweest ongewenste interactie tussen de medewerkers van onze buitendienst en burgers (met name in crisissituaties). Dit zullen we analyseren om vervolgens te bekijken in hoeverre er maatregelen wenselijk en mogelijk zijn.

Resultaat:

- Een beeld van de ernst van de problematiek. Een aanpak om de veiligheid voor buitendienstmedewerkers te vergroten, uit te voeren en onder te brengen in het ARBO beleid van WL.

6.5 Gebiedspilots

Het werken in pilotgebieden heeft als kenmerk dat op een beperkte schaal en onder intensieve begeleiding een nieuwe ontwikkeling kan worden beproefd. Het doel is dat met beperkte risico's een optimaal en opschaalbaar leereffect wordt bereikt. Nadeel is dat, gedurende de pilotperiode, de rest van het gebied stilstaat. Om dit op te lossen gaan we in een vroegtijdig stadium opschalen. Elementen die voldoende zijn beproefd kunnen elders worden toegepast. Deze aanpak heeft gelijkenis met een komeet, die zijn verworvenheden achterlaat in een steeds breder wordende staart.

In de gebiedspilots wordt in co-creatie gewerkt (zie ook hoofdstuk 4). Naast de inhoudelijke doelen als verwoord in het basisdocument, zijn de procesdoelen van belang:

- ervaring opdoen met omgevingsgerichtheid: de werkwijzen, het verwachtingenmanagement en de borging van afspraken
- de omgeving klimaatbewust maken en motiveren om klimaatadaptief te handelen
- een blijvende samenwerking opbouwen gebaseerd op co-creatie en co-realisatie
- daadkracht organiseren zowel binnen het waterschap (voor de omgeving) als met de omgeving

Onderdeel van het laatste doel is de inbedding van de resultaten van gebiedsprocessen in de lijn, die al vol belast is met reguliere werkzaamheden. Extern worden de verwachtingen gemanaged, intern moet ruimte worden gecreëerd om evenwichtig in te spelen op wensen van de omgeving. Het ontwerpen van de afstemming tussen gebiedsprojecten en de lijn is onderdeel van de pilots. Iedere pilot kent een zelfde fasering:

1. De oriëntatie waarin mensen met elkaar kennismaken, waarin de aanleiding voor het proces wordt verkend, waarin een start wordt gemaakt met het formuleren van de wensen en opgaven en waarin afspraken worden gemaakt over de verdere aanpak en de regels van het spel.
2. De stakeholderanalyse gebaseerd op de oriëntatie: zitten de juiste partners aan tafel, heeft iedereen de juiste verwachtingen te aanzien van taken, verantwoordelijkheden en rollen, missen we nog partijen.
3. De start-up waarin stap 1 is uitgewerkt, het team van betrokkenen compleet is, heldere afspraken worden gemaakt over de werkwijze en omgangsvormen en de verwachtingen helder worden neergezet.
4. De gebiedsopname waarbij partijen het gebied verkennen en de aandachtspunten in kaart brengen. Tijdens de opname worden inzichten en ideeën verzameld, worden belanghebbenden in kaart gebracht en worden procesafspraken gemaakt (wie gaat wat oppakken).
5. De routekaart: wie gaat wat doen, welke fasering en welke financiering hoort daarbij, wat is er klaar als het klaar is, hoe richten wij het beheer en de monitoring in en welke urgente zaken kunnen wij alvast oppakken. De routekaart wordt met elkaar besproken.
6. De borging waarin bij alle partijen (bestuurlijk) commitment wordt gevraagd, mogelijk in de vorm van een bestuurlijke bijeenkomst, waarin de aanpak administratief en financieel wordt geregeld en waarin de route wordt vastgesteld.

7. De uitvoering die afhankelijk van de opgaven in het gebied meer of minder complex is. Urgente zaken worden snel opgepakt, parallel aan onderwerpen die meer onderbouwing en overleg vragen. Het gebiedsopname van de voortgang kan onderdeel zijn van de uitvoering.
8. De oplevering is een bestuurlijk moment, waarin partijen verslag doen van hun inzet en de bereikte resultaten, waarin de meerwaarde voor het gebied wordt gedeeld.
9. De verduurzaming waarin partijen het overleg met elkaar voortzetten, waarin afspraken worden gemaakt over de instandhouding van de werken en waarin inhoud wordt geven aan het beheer en de doorontwikkeling.

Het proces dat hiervoor is beschreven staat niet buiten de lijn. Het team is samengesteld uit medewerkers, die onderdeel blijven van de lijnorganisatie maar tijdelijk / deeltijds worden uitgeleend aan het IPM-team. Ook voor alle uitvoerende werkzaamheden (inmeten, extra onderhoud, herinrichten) wordt een beroep gedaan op de lijnorganisatie. Het IPM-team beschikt over een bescheiden budget waarmee spoedeisende werkzaamheden snel kunnen worden opgepakt. PM Tijd en geld.